

Afwijkende gedrag van de kat

Wat de eigenaar van een dier probleemgedrag vindt omdat hij er last van heeft, kan voor het dier zelf heel normaal gedrag zijn. Maar de kat kan natuurlijk ook echt afwijkend gedrag vertonen. Beide worden hier behandeld.

Probleemgedrag

Er kunnen problemen ontstaan over de zindelijkheid van de kat, krabben aan het interieur en angst en agressie.

Zindelijkheid

Katten zijn van nature zindelijke dieren. Het is dus niet zo moeilijk ze zindelijk te maken. Vaak is het voldoende een kitten die voor het eerst ergens is direct in de kattenbak te zetten en van daaruit de omgeving te laten verkennen. Zo kan het dier gemakkelijk de weg naar de kattenbak terugvinden. De eerste dagen moet je de kitten wel even goed in de gaten houden. Als je ziet dat het diertje krabbewegingen maakt, moet je het direct op de bak plaatsten.

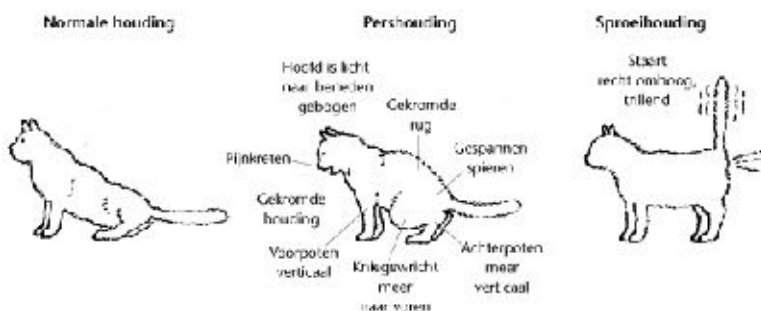
Hoewel het zindelijk maken van katten dus veel gemakkelijker en minder tijdrovend is dan bij honden, vormt onzindelijkheid juist bij katten een groter probleem. Vaak is echter een gezondheidsprobleem hier de oorzaak van. Ook bij katten moet je een lichamelijk probleem eerst uitsluiten voordat je kunt zeggen dat het waarschijnlijk een gedragsprobleem is.

Als je weet dat de onzindelijkheid waarschijnlijk een gedragsprobleem is, moet je nog achter de oorzaak ervan zien te komen. En dat kan lastig zijn. Dezelfde *onlustgevoelens* waar je ongewenst gedrag mee afdleert, kunnen ook toevallig optreden bij gewenst gedrag. Als een kat zit te plassen en je laat per ongeluk een glas bij zijn bak kapot vallen, dan kan hij zo schrikken dat de kattenbak opeens niet meer aantrekkelijk is om op te plassen. Soms heeft ook een blaasontsteking zoveel pijn gedaan dat de kat ook na het genezen van het blaasprobleem onzindelijk blijft.

Daarnaast kan *stress* een rol spelen. Het ene kattenras lijkt gevoeliger voor stress dan het andere. Vooral eigenaren van Perzen en Siamezen hoor je nogal eens klagen over onzindelijkheid. Stress kan veel verschillende oorzaken hebben, zoals een verhuizing, een nieuwe vriend, een pasgeboren baby, een nieuw huisdier, een nieuwe kat bij de burens die de tuin onveilig maakt, (vaker of langer) alleen zijn, enzovoort. Als je weet wat de oorzaak is van de stress kun je proberen deze zoveel mogelijk weg te nemen en wat extra aandacht aan de kat schenken.

Een ander gedragsprobleem dat onzindelijkheid bij met name poezen kan veroorzaken, is *krolsheid*. Als een poes krols wordt, maakt zij aan haar omgeving duidelijk dat ze graag herengezelschap wil ontvangen. Behalve met haar krolsheidsroep kan zij ook met urine blijk geven van haar aanwezigheid en stemming. Krolse poezen hebben een uitgesproken voorkeur voor het plassen op dingen die van buiten komen of die "naar buiten ruiken", zoals de deurmat, de hondenmand en de boodschappentas. Als de poes op "de pil" wordt gezet of wordt gesteriliseerd, is dit gedrag doorgaans verleden tijd.

Wat je je moet realiseren, is dat deze vorm van onzindelijkheid, die in eerste instantie ontstaat onder invloed van hormonen, na enige tijd een nieuwe (en ongewenste) gewoonte kan worden. Het is dus zaak dit gedrag zo snel mogelijk te voorkomen of te doorbreken. Je doet dit door de poes op te sluiten tijdens haar krolsheid of door haar zo spoedig mogelijk te laten steriliseren.

Een gedragsprobleem dat vooral bij katers voorkomt, is territoriumafbakening. Vooral ongecastreerde katers hebben de neiging tot 'sproeien'. Hun urine heeft een zeer doordringende geur, zodat opsluiting (dekkaters)

of castratie de enige remedie is. Katers sproeien vaak het hele jaar. Tijdelijke opsluiting, zoals bij poezen tijdens de krolsheid, heeft dus geen enkele zin.

Overigens is het niet zo dat alle katers bij het bereiken van de geslachtsrijpe leeftijd gaan sproeien. Sommige katers doen dit pas op latere leeftijd en andere katers doen dit alleen bij bepaalde omstandigheden (bijvoorbeeld een krolse poes of een logé). Maar ook hier is het belangrijk het gedrag zo snel mogelijk te verhelpen, zodat het geen gewoonte wordt. De kans op sproeien in huis is het kleinst bij katers die vroegtijdig gecastreerd worden (al voordat het sproeigedrag voor het eerst optreedt of direct daarna).

Een onzindelijkheidsprobleem oplossen is nog moeilijker dan het vinden van de oorzaak. Sommige katten zijn erg kieskeurig als het gaat om de plaats waar zij hun behoefte willen doen. Katten zijn heel geurvoelig. Sommige geuren hebben een uitgesproken aantrekkingskracht (bleekwater, ammoniak, valerian), terwijl andere geuren juist afstotend werken (citroen). Bij het schoonmaken van de *kattenbak* moet je hier rekening mee houden. Een voor onze neus frisse kattenbak kan de kat doen besluiten elders zijn behoefte te doen!

Er zijn katten die uitsluitend gebruik maken van een schone kattenbak. Dan kun je twee of meer kattenbakken neerzetten op de plek of in de buurt van de plaats waar de kat onzindelijk is. Dit kan uitkomst bieden tegen onzindelijk gedrag zonder dat de eigenaar de hele dag klaar hoeft te staan om de bak te verschoneren.

Sommige katten hebben een hekel aan de overdekte kattenbak (die voor mensen zo prettig is) terwijl andere een open kattenbak juist negeren. Hierin variëren is de enige mogelijkheid om daar achter te komen. Ook verandering van het merk of soort kattenbakvulling kan van invloed zijn op de zindelijkheid. In dat geval kun je proberen de kat aan het nieuwe materiaal te wennen door dit te mengen met de oude, vertrouwde kattenbakvulling.

Als deze middelen niet helpen, kun je de kat een *zindelijkheidsstraining* laten geven in een pension. De kat wordt dan opgesloten in een kleine verblijfskooi waarin een kattenbak en een eet- en drinkbakje staan. Als de kat zijn behoefte een aantal dagen uitsluitend op deze kattenbak heeft gedaan, wordt hij samen met de andere katten vrijgelaten in de gezamenlijke verblijfsruimte. De andere katten zorgen er dan meestal voor dat de onzindelijke kat zijn behoefte nergens anders dan op een kattenbak kan doen, want ergens anders plassen is onacceptabel dominant gedrag! Als de kat na twee tot drie weken weer naar huis gaat, is de kans groot dat hij weer zindelijk is. Hoelang deze zindelijkheid duurt is echter niet te voorspellen. Dit kan uiteenlopen van enkele dagen tot levenslang, mede afhankelijk van de aanwezigheid van stressfactoren.

Als alle besproken mogelijkheden geen resultaat opleveren, zal de eigenaar van de onzindelijke kat moeten besluiten of hij wel of niet met deze kat verder kan leven. In het laatste geval is het mogelijk voor de kat (al dan niet via het asiel) een goed tehuis te zoeken, uiteraard met verstrekking van volledige informatie over het gedrag van de kat. Soms blijft de onzindelijkheid in een nieuw tehuis achterwege omdat de oorzaak van de stress in de nieuwe omgeving niet aanwezig is.

Krabmerken in het interieur

Katten bakken het territorium af onder andere door het maken van krabmerken. Deze krabmerken ontstaan tijdens het "slijpen" of "scherpen" van de nagels. Als een kat naar buiten kan, houdt hij doorgaans buitenshuis zijn nagels in conditie op de boomstammen en palen binnen zijn territorium. Huiskatten die niet naar buiten kunnen, vertonen dit gedrag ook. Zij zullen, bij gebrek aan beter, dankbaar gebruik maken van de vloerbedekking, het bankstel of het behang. Dat veel eigenaren dit niet op prijs stellen, mag blijken uit de veelvuldige verzoeken aan dierenartsen om katten te ontnagelen. Ook komen veel katten om deze reden terecht in een asiel.

Toch is het niet nodig om het hele interieur door de kat te laten slopen. Met wat geduld en goed opletten kun je een kat leren zijn nagels te scherpen aan een daarvoor bestemde krabpaal. Zo'n paal is bij voorkeur bekleed met vloerbedekking, touw of kokos. Eventueel kun je een druppeltje aantrekkelijke reukstof op de krabpaal aanbrengen (bijvoorbeeld valerian). Dit leerproces verloopt het makkelijkst als je al met de katten begint. Breng de katten naar de krabpaal en beweeg voorzichtig de voorpootjes langs de stof, van boven naar beneden. Op deze manier komt de geur van de kat aan de krabpaal, wat hem stimuleert om hier zelf gebruik van te maken. Je straft hem daarnaast als hij op een andere, ongewenst plaats zijn nagels gebruikt. Laat het diertje tijdens dit leerproces niet alleen in een ruimte waarin hij zijn nagels aan verkeerde zaken kan scherpen, zodat hij niet de gelegenheid krijgt om ongewenst gedrag te vertonen. Als je dit allemaal uitvoert, leert de katten snel wat de bedoeling is.

Angst en agressie

Een probleem dat je kunt tegenkomen bij katten is dat ze bang zijn voor mensen. Dit gedrag is het ergst bij katten die tussen de 3 en 7 weken leeftijd geen contact hebben gehad met mensen of waarbij de moederpoes

in het bijzijn van haar kleintjes agressief heeft gereageerd op menselijke benadering. Zij uitte deze angst door weg te kruipen zodra er (vreemde) mensen in de buurt zijn. Als er geen schuilplaats is en de dreiging wordt te groot, gaat de kat aanvallen, nadat hij eerst waarschuwend geblazen en gegromd heeft. Of dit gedrag te verbeteren is, hangt af van de oorzaak. Maar vaak is het een groot probleem dat nooit helemaal verdwijnt.

Er zijn ook katten die niet uit angst of verdediging aanvallen, maar zeer gericht de aanval inzetten. Agressieve katten richten zich meestal op een aantal duidelijke doelen. Dit kunnen kinderen zijn, maar ook volwassenen. De aanleiding tot een aanval is voor de eigenaar lang niet altijd duidelijk. Soms is het al genoeg om gewoon langs de kat te lopen om een flinke mep te krijgen. In dit geval is de kat de baas in huis geworden en hij regeert als een tiran over "zijn" medebewoners die hij als ranglagere beschouwt.

Dit gedrag kan ontstaan doordat de eigenaar te tolerant is tegenover zijn kat en hem op zijn wenken bedient. Ook een kat moet vanaf het moment dat je hem in huis neemt, leren wat zijn plaats is. Als je bijvoorbeeld met de jonge kat speelt en daarbij toestaat dat hij ons bijt en krabt, zal hij dit gedrag later ook in ernst vertonen. Tegen die tijd is het echter zo pijnlijk dat je direct terugtrekt, zodat hij opnieuw wint. De kat moet dus van jongs af leren dat je hier niet van gediend bent.

Een andere manier waarop katten proberen hoe ver ze kunnen gaan, is door de baas te dwingen om eten neer te zetten. Eerst door luid miauwend aan te geven dat het etenstijd is, maar later ook door langs de benen omhoog te klimmen of in enkels te bijten als de baas niet snel genoeg reageert. Om problemen te voorkomen voer je een kat daarom op een tijdstip dat het ons uitkomt en straf je elke vorm van agressief gedrag direct af.

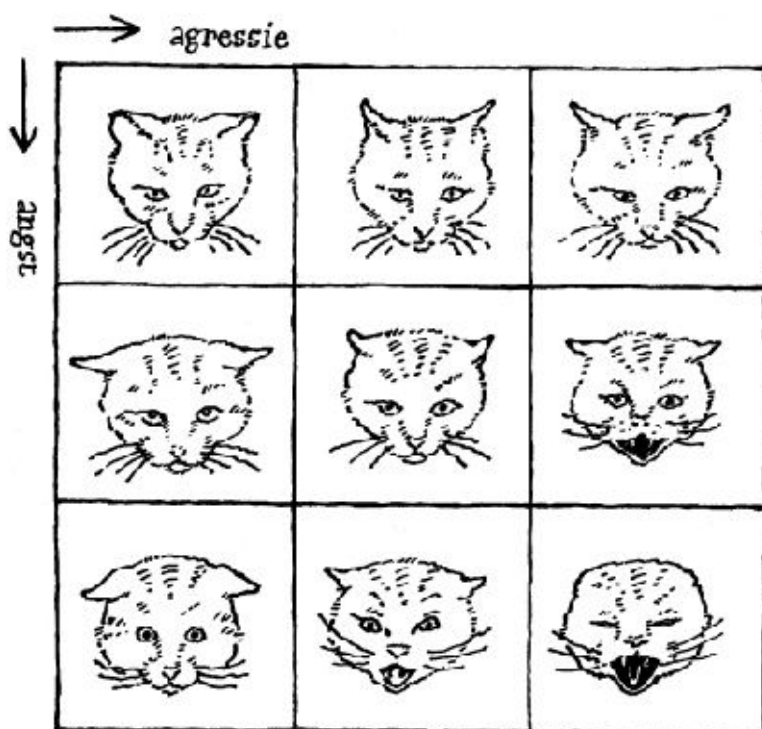
Als een kat zich agressief gedraagt tegen huisgenoten is het meestal niet mogelijk om de kat door hen te laten heropvoeden. Zij zijn immers inmiddels bang voor de kat. Een dergelijke kat moet worden herplaatst bij mensen die ervaring hebben met katten en niet bang zijn. Sommige katten gedragen zich zo agressief tegen onbekende mensen die op visite komen, dat ze deze zelfs rechtstreeks aanvallen. Waarschijnlijk ziet de kat deze mensen als indringer in het territorium die zo snel mogelijk verwijderd moeten worden. Dit gedrag is moeilijk af te leren doordat de kat alleen te corrigeren is op een moment dat hij dit gedrag vertoont. Omdat een agressieve kat echter een geduchte tegenstander is, zullen vrienden zich niet vaak als vrijwilliger aanbieden. Het vermijden van problematische situaties door het opsluiten van de kat is de meest voor de hand liggende oplossing.

Je kunt dit gedrag voorkomen door de kat in zijn jeugd zoveel mogelijk te laten meemaken en steeds weer te confronteren met vreemden die het huis binnenkomen. De kat gaat dit dan als normaal ervaren. Tijdige castratie kan soms het optreden van dergelijke agressie voorkomen. De kat wordt wat huiselijker en minder territoriumbewust.

Het gemakkelijkst is het als je twee katten tegelijk in huis neemt. Dit kunnen twee kittens uit hetzelfde nest zijn, maar ook bijvoorbeeld twee volwassen katten uit het asiel. Kittens die samen opgroeien, vormen vaak een klein familiegroepje en kunnen het doorgaans erg goed met elkaar vinden. Twee volwassen katten zullen meestal wat meer afstand tot elkaar bewaren. Maar omdat ze beide op vreemd gebied zijn, zullen ze niet zo snel vechten en al gauw vrede sluiten. Een kater en een poes verdragen over het algemeen meer van elkaar dan twee katers of twee poezen, hoewel ook deze combinaties in innige vriendschap met elkaar kunnen leven. In veel gevallen is het ook mogelijk om alsnog een tweede kat in huis erbij te nemen. Voorwaarde is wel dat de kat die we al hebben sociaal gedrag vertoont ten opzichte van andere katten. Ook hierbij geldt dat de aanwezige kat meestal gemakkelijker een jong dier van het andere geslacht accepteert dan een dier van hetzelfde geslacht. Een volwassen kat wordt ook moeilijker geaccepteerd, want deze vormt een grotere bedreiging voor het territoriumbezit.

Besluit een eigenaar om een volwassen kat aan te schaffen en vertrouwt hij de tolerantie van zijn eigen kat niet helemaal, dan is het verstandig om de dieren aan elkaar te laten wennen op neutraal terrein (bijvoorbeeld in een kattenpension). Beide voelen zich onzeker en zullen daardoor sneller vriendschap sluiten. Als de eigenaar ze na een paar dagen mee naar huis neemt, zijn ze aan elkaar gewend en wordt de nieuwkomer ook in eigen huis geaccepteerd.

Figuur 3-9: Gelaatsuitdrukkingen van de kat met naar beneden toenemende angst en naar rechts toenemende agressie. Het dier rechtsonder is dus de gevaarlijkste van het stel, omdat die zowel boos is als bang.

Gedrag van de zieke kat

Een zieke kat gedraagt zich vaak anders dan een gezond dier.

Gedrag en houding

Net als bij de hond kijk je bij katten ook naar algemeen gedrag en reacties op de omgeving als je wilt weten of het dier ziek is. Zeker bij de kat is een levendig orenspel zeer belangrijk. En net als bij de hond moeten de ogen open zijn en snel reageren op prikkels uit de omgeving. Als het derde ooglid zichtbaar is, is ook dit vaak een aanwijzing voor algemeen onbehagen of pijn. Verder kun je de houding en beweging van een dier beoordelen. Een typische afwijking in de houding bij de kat die op problemen kan wijzen, is het doorzakken in de hakken. Een gezond dier zal normaal ontspannen staan, liggen of lopen; een zieke kat zondert zich vaker af en gaat daarbij vaak ineengedoken zitten.

Eten en drinken

Om het eetgedrag goed te kunnen bekijken moet je even de tijd nemen. Onder normale omstandigheden zie je een kat zelden drinken. En zeker als er meerdere katten zijn, valt het niet zo snel op dat een ervan niet of niet goed eet. Toch is het juist bij katten extra belangrijk om op het eten te letten omdat deze dieren eerder dan honden in de problemen komen met leververvetting als ze niet eten.

Ontlasting en urine

Ook bij de kat kunnen de urine en ontlasting belangrijke informatie geven over de gezondheid van een dier, hoewel de urine vaak wat lastig is op te vangen. Maar juist bij de kat is het goed om te kijken naar de manier van urineren of ontlasten. Dit kan namelijk bijzonder veel informatie geven.